

(Δημοσιεύθηκε στην *Φιλολογική Πρωτοχρονιά 2005*, τόμ. 62, σελ. 179-182)

Δρ. Δημήτριος Καραμπερόπουλος

**Οι Χάρτες Βλαχίας-Μολδαβίας του Ρήγα
στο επαναστατικό του σχέδιο
Πρώτη αυθεντική επανέκδοση - Νέα στοιχεία.**

Ο Ρήγας Βελεστινλής κατά την επαναστατική του χρονιά του 1797 είχε εκδώσει στη Βιέννη τα σημαντικά του έργα: *Θούριος*, *Νέα Πολιτική Διοικήσεις* (το Σύνταγμά του), *Νέος Ανάχαρσις*, *Ο Ηθικός Τρίπους*, εικόνα του Μεγάλου Αλεξάνδρου και το *Στρατιωτικόν Εγκόλπιον*, το οποίο όμως κατασχέθηκε από την Αυστριακή Αστυνομία και δεν είδε το φως δημοσιότητας μετά την προδοσία του επαναστατικού σχεδίου του Ρήγα από ένα τυχαίο Έλληνα έμπορο. Εκτός από τα βιβλία ο Ρήγας είχε παρουσιάσει κατά την ίδια αυτή χρονιά του 1797 σημαντικά χαρτογραφικά έργα, τη μεγαλειώδη σε δώδεκα φύλλα *Χάρτα της Ελλάδος*¹ και επί πλέον τους χάρτες της Βλαχίας και Μολδοβίας².

Ο Χάρτης της Βλαχίας

Ο χάρτης είναι τυπωμένος σε ένα φύλλο διαστάσεων 85X62 εκ. και στο άνω αριστερό μέρος φέρει τον τίτλο *Νέα Χάρτα της Βλαχίας και μέρους της Τρανσυλβανίας παρά του Ρήγα Βελεστινλή Θετταλού*³. *Εκδοθείσα χάριν των Ελλήνων και Φιλελλήνων. 1797. Εχαράχθη παρά του Φρανσουά Μήλλερ εν Βιέννη*. Χαράκτης ήταν ο «Φρανσουά Μύλλερ», (Franz Muller, 1755-1816), ο οποίος ήταν και χαράκτης της *Χάρτας της Ελλάδος*. Στο άνω δεξιά μέρος ο Ρήγας έχει θέσει την προσωπογραφία του ηγεμόνα της Βλαχίας Αλεξάνδρου Υψηλάντη, που απεικονίζεται με την ηγεμονική αμφίεση και περιμετρικά αναγράφεται «*Αμφοτέρους τρίς Αλέξανδρος Δάκας αμφιβέβηκεν Υψηλαντίδης*⁴ *μειλίχιος ηγεμόνων*», επισημαίνοντας ότι τρεις φορές ηγεμόνευσε ως ηγεμών της Βλαχίας 1774-1782, 1796-1797 και της Μολδαβίας 1787-1788.

¹ Ρήγα Βελεστινλή, *Χάρτα της Ελλάδος*, Βιέννη 1796-1797, αυθεντική επανέκδοση και ευρετήριο με την υποστήριξη της Ακαδημίας Αθηνών από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, επιμ. Δημ. Καραμπερόπουλου, Αθήνα 1998.

² Από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα πραγματοποιείται αυθεντική επανέκδοση των χαρτών Βλαχίας και Μολδαβίας με την προσθήκη Ευρετηρίου, Σχόλια και Επιμέλεια Δημ. Καραμπερόπουλου, Αθήνα 2004.

³ Σε όλα τα έργα του ο Ρήγας χρησιμοποίησε ως όνομα του το «Ρήγας Βελεστινλής Θετταλός», στοιχείο που θα πρέπει πλέον να γίνει σεβαστό και να παύσει η αναγραφή των λογίων του 19^{ου} αιώνας ως επώνυμο το «Φεραίος», καθώς επίσης και του ανιστόρητου τάχα πραγματικού ονόματος «Αντώνιος Κυριαζής». Βλ. Δημ. Καραμπερόπουλος, *Όνομα και καταγωγή του Ρήγα Βελεστινλή*, Αθήνα, Β' έκδ. 2000.

⁴ Διονυσίου Φωτεινού, *Ιστορία της πάλαι Δακίας, τα νυν Τρανσυλβανίας, Βλαχίας και Μολδαβίας. Εκ διαφόρων παλιών και νεωτέρων συγγραφέων συνερανευσθείσα*, τόμ. Β', εν Βιέννη 1818, σελ. 352-356 και 378-379.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι παραστάσεις κάτω από την προσωπογραφία του ηγεμόνα, όπου εκτός των άλλων βρίσκονται δύο θυρεοί λοξά τοποθετημένοι, τα σύμβολα των ηγεμονιών Βλαχίας και Μολδαβίας⁵, ο αετός με ανοιγμένες τις φτερούγες και η κεφαλή βοδιού. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι ο Ρήγας δεν έβαλε τους δύο θυρεούς σε όρθια θέση, όπως θα άρμοζε σε σύμβολα, αλλά τους έχει γερμένους, σα πεταμένους. Όπως επίσης κάτω από αυτούς τους θυρεούς ο Ρήγας έθεσε το «ρόπαλο του Ηρακλέους», που για πρώτη φορά εντοπίζεται. Δίνεται κατ' αυτόν τον τρόπο μία άλλη διάσταση στην έκδοση αυτών των χαρτών από τον Ρήγα, εντασσόμενοι πλέον στο επαναστατικό του σχέδιο. Γι' αυτό εξάλλου ο χάρτης της Βλαχίας είναι διηρημένος σε «Τοπαρχίες»⁶.

Πρωτότυπα αντίτυπα της Χάρτας της Βλαχίας του Ρήγα βρίσκονται στη Βιβλιοθήκη της Χίου⁷ και στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Βιέννης⁸. Εντύπωση πάντως προκαλεί το γεγονός ότι ελάχιστα αντίτυπα έχουν διασωθεί, ενώ από τη δωδεκάφυλλη *Χάρτα της Ελλάδος* έχουν μέχρι σήμερα εντοπισθεί τριάντα τέσσερα αντίτυπα⁹.

Ο Χάρτης της Μολδαβίας

Ο χάρτης αυτός έχει τον τίτλο *Γενική Χάρτα της Μολδοβίας και μέρους των γειτνιαζουσών αυτή επαρχιών*¹⁰. Παρά Ρήγα Βελεστινλή Θετταλού εκδοθείσα χάριν των Ελλήνων και Φιλελλήνων. 1797, και κάτω αριστερά στο περιθώριο αναγράφεται ότι «*Εχαράχθη παρά του Φρανσουά Μήλλερ εν Βιέννη*». Ο χάρτης έχει διαστάσεις 82Χ63 εκ. και στο άνω δεξιό μέρος έχει τεθεί η προσωπογραφία του ηγεμόνα Αλεξάνδρου Καλλιμάχη, (1795-1799), με ηγεμονική αμφίεση και όλα τα σύμβολα της εξουσίας του και στον οποίο αφιερώνεται η *Χάρτα της Μολδαβίας*. Ο Ρήγας θέτει κυκλικά της εικόνας του ηγεμόνα ένα επίγραμμα σε αρχαία διατύπωση «*Ηπιον ωδ' όρ' Αλέξανδρον, βυζάντιον έρνος φράδμονα Καλλιμάχην, κραντορα Μολδοβίης*»¹¹, και συνιστά στον αναγνώστη να δώσει σημασία στον ήπιο, συνετό ηγεμόνα της Μολδαβίας, ο οποίος είναι βλαστός του Βυζαντίου. Το επίγραμμα είναι σε αρχαία διατύπωση, δείγμα κι' αυτό του επιπέδου μόρφωσης του Ρήγα. Βέβαια έχει υποστηριχθεί ότι ο Ρήγας δεν θα ήταν δυνατόν να γράφει τέτοια επιγράμματα και ότι από κάποιον άλλον είναι γραμμένα. Όμως στη σχετική εργασία μας για *Τα Ολύμπια του Μεταστάσιο*, αποδεικνύουμε ότι ο Ρήγας ήταν ο μεταφραστής και επίσης ο δημιουργός των χορικών σε αρχαία διάλεκτο¹².

⁵ Για τα σύμβολα των Ηγεμονιών βλ. Διον. Φωτεινού, *Ιστορία της πάλαι Δακίας...*, .ό. π., τόμ. Α', 1818, σελ. 306.

⁶ Τον όρο λαμβάνουμε από την *Χάρτα της Ελλάδος*, Βιέννη 1797 και την πολιτική διαίρεση του κράτους του, της *Νέα Πολιτικής Διοικήσεως*, άρθρο 3. Ο Διον. Φωτεινός, *Ιστορία της πάλαι Δακίας*, Βιέννη 1819 τόμ. Γ', σελ. 185 κ. εξ., «Πολιτική διαίρεσις της Βλαχίας», αναγράφει τον όρο «θέματα» για τον αντίστοιχο τουρκικό «καδιλίκια» και υποδιαιρούνται σε «θεμάτια» πεδινά που ονομάζονται «πλάσιαι» και σε ορεινά «πλάγια».

⁷ Κωνστ. Αμάντου, «Ρήγας Βελεστινλής», *Ελληνικά*, τόμ. 5, 1932, σελ. 39-60.

⁸ Γεωργίου Λαΐου, «Οι χάρτες του Ρήγα. Έρευνα επί νέων πηγών», *Δελτίον Ιστορικής Εθνολογικής Εταιρείας*, τόμ. 14, 1960, σελ. 287.

⁹ Γεωργίου Σχινά, «Η "Χάρτα" του Ρήγα: Σωζόμενα αντίτυπα και περιγραφή τους», *Υπέρεια*, τόμ. Γ', *Πρακτικά Γ' Διεθνούς Συνεδρίου "Φεραί-Βελεστινό-Ρήγα"*, Αθήνα 2002, σελ. 965-979.

¹⁰ Ενδιαφέρον έχει να σημειώσουμε ότι ο Ρήγας χρησιμοποιεί τον όρο «Επαρχία».

¹¹ «Έρνος»=βλαστάρι, τέκνον, «φράδμων»=συνετός, «κράντωρ»=κυβερνήτης, βασιλεύς «κράντωρ ελευθερίας» επιγρ. Πaus. 8.52, 3. Ο Ρήγας συνιστά στον αναγνώστη να δώσει σημασία στον ήπιο, συνετό ηγεμόνα της Μολδαβίας Αλέξανδρο Καλλιμάχη, ο οποίος είναι βλαστός του Βυζαντίου.

¹² Δημ. Καραμπερόπουλου, *Ο Ρήγας μεταφραστής των Ολυμπίων του Μεταστάσιο*, Αθήνα 2001, και Ρήγα Βελεστινλή, *Ο Ηθικός Τρίπους*, Βιέννη 1797, φωτομηχανική επανέκδοση από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστινό-Ρήγας, Αθήνα 2001.

Επίσης, βάζει και ορισμένες παραστάσεις μεταξύ των οποίων στο μέσον έχει τοποθετήσει γεμμένο το θυρέο με την κεφαλή βοδιού, σύμβολο της Μολδαβίας. Και πάλι παρατηρούμε ότι ο Ρήγας αντί να θέσει το σύμβολο της Μολδαβίας όρθιο, όπως θα έπρεπε, το έχει λοξά τοποθετημένο. Ενδιαφέρον πάλι παρουσιάζει ότι κάτωθεν του θυρεού ο Ρήγας έχει βάλει το «ρόπαλο του Ηρακλέους»¹³, που και εδώ για πρώτη φορά εντοπίζεται κατά τις πρόσφατες έρευνές μας.

Ταύτιση κειμένου του Ρήγα με την Γαλλική *Εγκυκλοπαιδεία*

Σχετικά με το κείμενο «*Προς τω Τύρα όπου η Οφιούσα, Πλίν. Βιβλ. δ.*»¹⁴, που αναγράφει ο Ρήγας στο ανοιχτό βιβλίο της παράστασης στη *Χάρτα* της Μολδαβίας, έχουμε τη χαρά να παρουσιάσουμε την ταύτιση, που έχουμε κάνει με την ευκαιρία της επανέκδοσής της. Είχαμε αρχικά την αίσθηση ότι ο Ρήγας πιθανόν από άλλη πηγή και όχι από βιβλίο του Πλίνιου θα έλαβε το κείμενο αυτό και το έβαλε στην παράσταση της *Χάρτας* της Μολδαβίας. Την άποψή μας αυτή την στηρίζαμε στο γεγονός ότι στη *Χάρτα της Ελλάδος*, στο φύλλο πέντε, μεταξύ Αττικής, Κέας, Άνδρου και νοτίου Ευβοίας ο Ρήγας μνημονεύει τον Πλίνιο στη φράση «*Αιξ περί ης γράφει ο Πλίνιος*», αλλά όπως έχουμε δείξει στην έρευνά μας, η αναφορά στον Πλίνιο υπήρχε στον πρότυπο χάρτη του Delisle, τον οποίο χρησιμοποίησε ο Ρήγας για την *Χάρτα* του¹⁵. Έχοντας ακόμη υπ' όψιν ότι ο Ρήγας μελετούσε την Γαλλική *Εγκυκλοπαιδεία* των Diderot και D' Alembert, όπως έχουμε αποδείξει στην έρευνά μας για το βιβλίο του *Φυσικής απάνθισμα*¹⁶, Βιέννη 1790, στραφήκαμε στην αναζήτηση του κειμένου αυτού σε κάποιο λήμμα της Γαλλικής *Εγκυκλοπαιδείας*¹⁷. Έτσι αναζητήσαμε στα λήμματα «*Τύρας*» και «*Οφιούσα*», που ο Ρήγας μνημονεύει στο κείμενό του. Πράγματι στο λήμμα «*Τύρας*» εντοπίσαμε τη σχετική φράση,

«*Sur le bord de ce fleuve (Tyra), il y avoit une ville de meme nom, apelle auparavant Ophiusa, selon Pline, liv. IV, ch. XII*»,

η οποία μας δείχνει ότι από αυτό το λήμμα πήρε ο Ρήγας την πληροφορία και την έβαλε στο ανοιχτό βιβλίο. Κατ' αυτόν τον τρόπο με την έρευνά μας αποδεικνύεται ότι ο Ρήγας Βελεστινλής για μία ακόμη φορά χρησιμοποίησε τη Γαλλική *Εγκυκλοπαιδεία* των Diderot και D' Alembert στην ακμή της επαναστατικής του δράσης, κατά την εποχή της προετοιμασίας και έκδοσης των έργων του στις χρονιές 1796-1797.

¹³ Μέχρι τώρα δεν έχουμε βρει μνεία για το «ρόπαλο του Ηρακλέους» στις παραστάσεις αυτές των Χαρτών Μολδαβίας και Βλαχίας και για πρώτη φορά σήμερα εντοπίζεται στις θέσεις αυτές, που προσφέρουν άλλη δυναμική στην εξήγηση της έκδοσής τους, διότι εντάσσονται πλέον στο επαναστατικό σχέδιο του Ρήγα.

¹⁴ Για τη φράση αυτή βλ. Μαρίας Μαντουβάλου, *Ο Ρήγας στα βήματα του Μεγάλου Αλεξάνδρου*, έκδ. Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, Αθήνα 1996, σελ. 71-77, κεφάλαιο «*Τύρας - Οφιούσα - Πλίνιος*».

¹⁵ Βλ. Δημ. Καραμπερόπουλου, «*Η "Χάρτα της Ελλάδος" του Ρήγα. Τα πρότυπά της και νέα στοιχεία*», στο *Η Χάρτα του Ρήγα Βελεστινλή*, έκδ. Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, Αθήνα 1998, σελ. 23.

¹⁶ Δημ. Καραμπερόπουλου, «*Ρήγα Βελεστινλή "Φυσικής απάνθισμα" και Γαλλική "Encyclopédie"*. Ταύτιση, για πρώτη φορά, ενός προτύπου», *Υπέρεια*, τόμ. 2, Πρακτικά Β' Διεθνούς Συνεδρίου «Φεραί-Βελεστίνου-Ρήγα», Αθήνα 1994, σελ. 585-598, και του ιδίου «*Η Γαλλική "Encyclopédie" ένα πρότυπο του έργου του Ρήγα "Φυσικής απάνθισμα"*», *Ο Εραμιστής*, τόμ. 21, 1997, σελ. 95-128.

¹⁷ Εκφράζονται ευχαριστίες στον κ. Γιάννη Καρά για την καλοσύνη να μας αποστείλει φωτοτυπία του λήμματος «*Τύρας*» από τη Γαλλική *Εγκυκλοπαιδεία* του Diderot και D' Alembert, της οποίας αναστατική επανέκδοση απόκειται στη Βιβλιοθήκη του Κέντρου Νεοελληνικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών.

Το «ρόπαλο του Ηρακλέους»

Η παρουσία του «ροπάλου του Ηρακλέους»¹⁸ στους χάρτες Βλαχίας και Μολδαβίας, που αναφέρθηκε παραπάνω, δίνει λαβή να γράψουμε αφ' ενός για τη σημασία του και αφ' ετέρου σε ποια άλλα έργα του Ρήγα εντοπίζεται και τούτο διότι το «ρόπαλο του Ηρακλέους» αποτελεί σημαντικό στοιχείο στην επαναστατική του σκέψη. Το βρίσκουμε πρώτα-πρώτα στον τίτλο της *Χάρτας της Ελλάδος*, στην πάλη του Ηρακλή με τη Αμαζόνα. Θεωρούμε ότι είναι σημαντική για το μήνυμά της η παράσταση του γυμνόποδα Ηρακλή με το ξύλινο ρόπαλο, σύμβολο της ελληνικής πνευματικής δύναμης, που παλεύει με την έφιππο Αμαζόνα, της οποίας ο σιδερένιος διπλός πέλεκυς, σύμβολο της περσικής ασιατικής δύναμης, δηλ. της δύναμης των αρμάτων, της ύλης, είναι τσακισμένος. Ο Ρήγας με τους συμβολισμούς του αυτού προσφέρει μήνυμα αισιοδοξίας στους σκλαβωμένους, πως στον αγώνα της επανάστασης θα νικήσει, τελικά, η ελληνική ηθική δύναμη, αν πορευτούν με τις αρετές του Ηρακλή: αποφασιστικότητα, αφοσίωση στα ιδεώδη, πίστη στο καθήκον, και υπεράσπιση του δικαίου.

Το «ρόπαλο του Ηρακλέους» έχει συμβολική δυναμική ανά τους αιώνες, ενώ αλλάζουν οι αντίπαλες δυνάμεις. Πρώτα ήταν η περσική με τον διπλό πέλεκυ και μετέπειτα η οθωμανική με την ημισέληνο. Έτσι, η ελληνική δύναμη, που συμβολίζεται με το ρόπαλο, αντιπαλεύει ανά τους αιώνες με τον βαρβαρισμό. Στη *Χάρτα* του, ο Ρήγας παραθέτει το ρόπαλο και τον πέλεκυ τσακισμένο στις ναυμαχίες Σαλαμίνας και Μυκάλης και στις μάχες Μαραθώνος και Γρανικού ποταμού. Ακόμη μνημονεύει το ρόπαλο στα νομίσματα Λευκάδος, Θηβών, Κωνσταντίας, Μανγγάλιας, Νικοπόλεως, και Φθιώτιδος Θεσσαλίας. Επίσης, στην αρχή του πάνω περιθωρίου του δεκάτου φύλλου, με το ρόπαλο συμβολίζει την ελληνική πνευματική δύναμη, καταχωρίζοντας αλφαβητικά στη συνέχεια εκατό δεκατέσσερα ονόματα μεγάλων ανθρώπων της αρχαιότητας, αρχίζοντας, μάλιστα με τον Άδμητο των Φερών, που έζησαν σε διάφορες εποχές από τον εντέκατο αιώνα π. Χ. μέχρι το πρώτο αιώνα μ.Χ. Θα ήθελε έτσι να δείξει στους σύγχρονούς του Έλληνες την πολύχρονη ιστορική πνευματική διαδρομή των προγόνων τους.

Ο Ρήγας καταχωρίζει επί πλέον στο 1^ο φύλλο της *Χάρτας* του, την *Επιπεδογραφία της Κωνσταντινουπόλεως*, μια πολύ σημαντική αλληγορική παράσταση. Συγκεκριμένα, δίπλα στα έξι νομίσματα και πάνω από την «Επιπεδογραφία του Σαραγίου», βρίσκεται ένα κοιμισμένο λιοντάρι, έχοντας στα πόδια του ένα ρόπαλο, ενώ στη ράχη του επικάθονται δύο κλαδιά, τα οποία είναι δεμένα στη βάση τους, έτσι ώστε το ένα έναντι του άλλου να ανέρχονται κυκλοειδώς και στην κορυφή τους να υποβαστάζουν το έμβλημα του Σουλτάνου, από όπου κρέμεται ένας εγγεγραμμένος κύκλος με κεντρομόλα σύμβολα της δύναμής του: λόγχες, λάβαρα, λαβή από γιαταγάνι κ. ά.

Με αυτήν τη συμβολική παράσταση στο 1^ο φύλλο της *Χάρτας* του, ο Ρήγας θα ήθελε να δείξει ότι το κοιμισμένο λιοντάρι, δηλαδή οι σκλαβωμένοι λαοί του Βαλκανικού χώρου, με το σάλπισμα του *Θουρίου* του και της επανάστασής του, θα ζύπναγαν και θα άρπαζαν τα όπλα, το ρόπαλο-σύμβολο της ελληνικής δύναμης- για

¹⁸ Βλ. Λουκία Δρούλιας, «Η πολυσημία των συμβόλων και το "ρόπαλο του Ηρακλέους" του Ρήγα», *Ο Εραμιστής*, τόμ. 21, 1997, σελ. 129-142. Δημ. Καραμπερόπουλου, «Το ρόπαλο του Ηρακλή. Το σύμβολο της επαναστατικής σκέψης του Ρήγα», *Ιστορικά Θέματα*, τεύχ. 16, Μάρτιος 2003, σελ. 26-31.

να γκρεμίσουν τη σουλτανική εξουσία και να δημιουργήσουν τη *Νέα Πολιτική Διοίκηση*, τη δημοκρατική πολιτεία στον Βαλκανικό χώρο. Κατ' αυτόν τον τρόπο ο Ρήγας προσδίδει, με την παράσταση αυτή, διαχρονική σημασία στο «ρόπαλο του Ηρακλέους», με το οποίο χαρακτηρίζει όχι μόνο την αρχαία ελληνική δύναμη, αλλά τη σημασία του την εκτείνει και μέχρι την εποχή του. Γι' αυτό εξ άλλου στην τρίχρωμη σημαία του κράτους του, που σημειώνει στο Σύνταγμά του, θέτει ως σύμβολο και το «ρόπαλο του Ηρακλέους».

Συμπέρασμα. Με την για πρώτη φορά επανέκδοση και τα συνοδευόμενα σχόλια των δύο χαρτών Βλαχίας και Μολδαβίας νέα σημαντικά στοιχεία προσφέρονται στην ιστορική έρευνα όπως:

- 1) Εντοπίστηκε το «ρόπαλο του Ηρακλέους» στις παραστάσεις, τις οποίες ο Ρήγας παραθέτει στην άνω δεξιά θέση των χαρτών, κάτω από τις προσωπογραφίες των ηγεμόνων της Βλαχίας και Μολδαβίας.
- 2) Ταυτίστηκε το κείμενο «*Προς τω Τύρα όπου η Οφιούσα, Πλιν. βιβλ. δ'*» του χάρτη της Μολδαβίας, το οποίο, όπως διαπιστώθηκε, ο Ρήγας έλαβε από τη Γαλλική *Εγκυκλοπαιδεία* των Diderot και D' Alembert.
- 3) Με την αυθεντική για πρώτη φορά επανέκδοση των χαρτών Βλαχίας και Μολδαβίας στο φυσικό μέγεθος όπως ο Ρήγας τις είχε εκδώσει, συντάχθηκε και το ευρετήριο των ονομάτων τους.
- 4) Η έκδοση των δύο χαρτών Βλαχίας και Μολδαβίας από τον Ρήγα εντάσσονται στο επαναστατικό του σχέδιο. Σύμφωνα με αυτό οι χάρτες του, *Χάρτα της Ελλάδος, Νέα Χάρτα της Βλαχίας και Γενική Χάρτα της Μολδαβίας*, που ήταν διαιρεμένοι σε Επαρχίες και Τοπαρχίες θα αποτελούσαν τους πολιτικούς χάρτες¹⁹ του δημοκρατικού του κράτους, της «Ελληνικής Δημοκρατίας».

¹⁹ Σύμφωνα με τη μαρτυρία του Johann Christian von Engel, ο Ρήγας ετοίμαζε λεπτομερείς χάρτες και για τις υπόλοιπες περιοχές του κράτους του, της Βουλγαρίας και Σερβίας. Βλ. Γ. Λάϊος, «Οι χάρτες του Ρήγα. Έρευνα επί νέων πηγών», *Δελτίο Ιστορικής Εθνολογικής Εταιρείας*, τόμ. 14, 1960, σελ. 298.

Στον Χάρτη της Βλαχίας του Ρήγα, Βιέννη 1797, η προσωπογραφία του Ηγεμόνα Αλεξάνδρου Υψηλάντη με τους πλαγιασμένους θυρεούς και το «ρόπαλο του Ηρακλέους», κάτω από αυτούς

Η προσωπογραφία του Ηγεμόνα Αλεξάνδρου Καλλιμάχη στον χάρτη της Μολδαβίας, του Ρήγα, Βιέννη 1797, με τον θυρεό, σύμβολο της Μολδαβίας, λοξά τοποθετημένο και από κάτω το «ρόπαλο του Ηρακλέους». Δίπλα το ανοιχτό βιβλίο με τη ρήση από τον Πλίνιο, που όμως ταυτίστηκε με κείμενο από την Γαλλική Εγκυκλοπαιδεία.